

De gevolgen van de coronacrisis voor het samenstellen van de CPI Caribisch Nederland (versie 1ste kwartaal 2021)

Inhoud

Samenvatting	1
1. Inleiding.....	1
2. Waarom maken we de CPI?	2
3. Problemen voor de CPI door de coronacrisis.....	2
3.1. Verandering van koopgedrag van consumenten	3
3.2. Prijswaarneming is moeilijker of onmogelijk.....	3
3.3. Aanbod van diensten verdwijnt	4
4. Publicatie CPI	5

Samenvatting

De coronacrisis leidt tot problemen voor het samenstellen van de Consumentenprijsindex (CPI) voor Caribisch Nederland. Dit komt vooral omdat bepaalde diensten niet meer verkrijgbaar zijn en er dus ook geen prijzen zijn voor deze diensten. Daarnaast verandert het koopgedrag van consumenten en kan het lastiger of soms zelf onmogelijk zijn om de juiste prijzen waar te nemen. Dit laatste was het geval op Saba in april 2020 tijdens de shelter in place en de tijdens de soft lockdown op Bonaire in september 2020 en in maart 2021.

Het CBS heeft, afhankelijk van de situatie, gekozen voor verschillende methoden om een fictieve prijs in te zetten. In dit stuk leggen we uit waarom we dat doen en hoe. De methoden zijn in overeenstemming met wat we voor de Nederlandse CPI doen. Voor de Nederlandse CPI volgen we de richtlijnen die Eurostat, het statistisch bureau van de Europese Unie (EU) heeft opgesteld. Voor onze gebruikers betekent dit dat er consistentie is tussen de oplossingen voor Caribisch Nederland en Nederland. Door de gekozen oplossingen zal te zijner tijd de berekende prijsontwikkeling tussen post- en pre-coronatijd overeenkomen met de werkelijkheid.

1. Inleiding

Voor de Consumentenprijsindex (CPI) van Caribisch Nederland meten we ieder kwartaal de prijsontwikkeling van alle consumptieve bestedingen van consumenten in Caribisch Nederland. De CPI is een belangrijke maatstaf voor de inflatie en geeft aan hoe de prijzen van een zogenoemd gemiddeld mandje boodschappen voor huishoudens in Caribisch Nederland zich ontwikkelt.

De coronacrisis leidt tot problemen voor het samenstellen van de CPI. Doordat ons dagelijkse leven verandert, geven we ook ons geld anders uit: het gemiddelde mandje boodschappen verandert. Sport- en fitnessclubs waren dicht, vliegen kon niet meer en de horeca was een tijd dicht op Saba en St Eustatius tijdens het tweede kwartaal 2020. In plaats daarvan kopen we wellicht meer spullen in supermarkten. Daarnaast was het lastig om maandelijks alle prijzen waar te nemen die we nodig hebben voor de CPI omdat we daarvoor winkels bezoeken.

Het is ook in deze tijd voor onze gebruikers noodzakelijk dat we de CPI samenstellen. Maar wat doen we als we geen prijzen hebben of kunnen verzamelen? Hierbij moeten we voor de diensten die niet meer afgenomen worden, keuzes maken die rekening houden met het gebruik van de CPI. Hoe we dat doen tijdens deze coronacrisis zullen we in dit artikel uitleggen. In hoofdstuk 2 gaan we in op de achtergrond van de CPI en geven we aan wat belangrijk is voor het gebruik van de CPI. Daarna beschrijven we in hoofdstuk 3 welke problemen er ontstaan voor het samenstellen van de CPI tijdens de coronacrisis en welke oplossingen we daarvoor kiezen. Tenslotte staat in hoofdstuk 4 hoe we omgaan met de publicatie van de CPI

2. Waarom maken we de CPI?

Een belangrijke maatstaf voor de ontwikkeling van de consumentenprijzen is de verandering van de CPI over de periode van één jaar. Het prijspeil van het tweede kwartaal 2020 vergelijken we met het prijspeil van het tweede kwartaal 2019. Prijsveranderingen tussen de kwartalen vallen consumenten meer op en wij schenken hier ook aandacht aan.

De verandering van de CPI ten opzichte van een jaar eerder is een belangrijke maatstaf voor de inflatie. Uit de CPI valt op te maken in welke mate het inkomen van huishoudens moet stijgen om dezelfde producten en diensten te kunnen kopen. De CPI wordt daarom veel gebruikt voor indexering. Als het inkomen met hetzelfde percentage stijgt als de CPI, dan kunnen huishoudens nog hetzelfde aanschaffen. Indexering wordt niet alleen gebruikt voor salarissen of pensioenen, maar ook voor huurovereenkomsten en allerlei andere contracten die afgesloten worden.

3. Problemen voor de CPI door de coronacrisis

We kunnen drie gevolgen van de coronacrisis voor het samenstellen van de CPI onderscheiden:

1. Het koopgedrag van consumenten verandert zoals het hamsteren van bepaalde producten;
2. De prijswaarneming wordt bemoeilijkt of kan zelfs niet plaatsvinden;
3. Bepaalde goederen en diensten zijn niet meer verkrijgbaar (sportaccommodaties, fitnessclubs, casino en dansgelegenheden en vluchten).

Het eerste punt heeft geen effect op het samenstellen van de CPI nu, omdat we de prijsontwikkeling van een vast mandje goederen en diensten volgen. Op termijn kan dit wel een effect hebben, als het consumptiepatroon blijvend verandert. Op Saba hadden we problemen met de prijswaarneming in april. Die viel weg vanwege de shelter in place die van kracht was tussen 12 april en 8 mei 2020 en de soft lockdown op Bonaire van 21 september tot 30 september 2020 en in maart 2021 tijdens de lockdown.

Het vrijwel volledig ontbreken van het aanbod van bepaalde diensten (vliegreizen) is een unieke situatie voor de CPI en een lastig probleem voor de prijzenstatistiek. In de volgende paragrafen gaan we verder in op de drie bovengenoemde gevolgen en welke oplossing het CBS gekozen heeft.

3.1. Verandering van koopgedrag van consumenten

Bij het samenstellen van de CPI nemen we prijzen waar van een groot aantal goederen en diensten. Dit zogenoemde gemiddelde mandje boodschappen ligt vast en kent een indeling naar goederengroepen (de coicop-indeling¹). Elke goederengroep heeft een weging en het geld dat consumenten in Caribisch Nederland er gemiddeld aan uitgeven bepaalt deze weging. Bonaire, St Eustatius en Saba hebben ieder hun eigen mandje en wegingen en ook een eigen prijswaarneming. De prijsontwikkeling van een goederengroep waar consumenten veel geld aan uitgeven telt dus zwaarder mee dan die van een goederengroep waar weinig aan uitgegeven wordt. Omdat het meten van de prijsontwikkeling in de CPI centraal staat, wordt gedurende een kalenderjaar de weging niet aangepast. Zouden we de wegingen wel aanpassen dan is het niet meer duidelijk of de uitkomsten het gevolg zijn van veranderingen in de wegingen of van een prijsverandering.

Voor Caribisch Nederland is gekozen om de wegingen voor enige jaren vast te zetten. De huidige wegingen komen uit 2013 en zijn omgerekend naar het prijspeil van 2017.

Door de vaste wegingen heeft het meer of minder consumeren (kopen) van een bepaald product niet direct een effect op het samenstellen van de CPI. Ook niet als dit in de praktijk een verschuiving betekent van een bepaalde goederengroep naar een andere (zoals bijvoorbeeld minder uitgeven aan vakanties en meer uitgeven aan bouwmaterialen of meubelen). De wegingen staan vast gedurende het jaar en alleen de prijsveranderingen van kwartaal tot kwartaal worden meegenomen.

Op wat langere termijn kan een verandering van consumptie als gevolg van de coronacrisis wel effect hebben. Omdat door de coronacrisis het uitgavenpatroon mogelijk verandert, zou dit in de toekomst effect kunnen hebben op de wegingen wanneer het CBS deze weer aanpast. In hoeverre we dit effect daadwerkelijk mee zullen nemen in de wegingen, weten we nog niet. Dat zal er mede van afhangen of de crisis lang duurt en de veranderingen meer structureel zijn of dat het relatief kort duurt en slechts tot een tijdelijke verandering van het uitgavenpatroon leidt.

3.2. Prijswaarneming is moeilijker of onmogelijk

In Caribisch Nederland ondervond het CBS problemen met de prijswaarneming, met name de fysieke winkelwaarneming en vooral op Saba tijdens de shelter in place en Bonaire tijdens de (soft) lockdown.

Naast het verzamelen van prijzen in winkels worden ook prijzen verzameld via internet (online shopping) en worden veel prijzen via email of telefoon opgevraagd (zoals bij instanties die wel diensten leverden, zoals het water- en elektriciteitsbedrijf). Deze prijzen zijn gewoon gebruikt.

Voor Caribisch Nederland verzamelt het CBS dus iedere maand prijzen, maar we publiceren een kwartaalcijfer. Hoe doen we dit en waarom? Voor een gegeven product nemen we het gemiddelde over de drie maanden van een kwartaal en gebruiken dit gemiddelde als basis voor de

¹ Coicop staat voor classification of individual consumption by purpose.

prijzervergelijking met het kwartaal ervoor. We doen dit omdat het aanbod van goederen op Caribisch Nederland nogal kan schommelen. De methodiek die het CBS voor Caribisch Nederland gebruikt houdt dus al rekening met de kans dat niet iedere maand alles te koop is. Wegens coronacrisis viel echter een aanzienlijk deel van de prijswaarneming op Bonaire en Saba weg.

Om te zorgen dat we toch een CPI kunnen publiceren als er geen prijzen zijn maar de producten wel verkocht worden hanteren we standaard methoden voor het schatten van ontbrekende prijzen (imputeren). Door een prijs te imputeren gebruiken we tijdelijk een fictieve prijs. Voor het vaststellen van deze fictieve prijs gebruiken we twee verschillende methoden:

1. Prijsontwikkeling van een soortgelijk product
2. Aanhouden van de laatste prijs

Bij de eerste methode gaan we ervan uit dat het product waar we geen prijs van hebben waarschijnlijk dezelfde prijsontwikkeling heeft als andere, soortgelijke producten. Als we bijvoorbeeld geen prijzen voor paprika's hebben, dan kunnen we aannemen dat paprika's waarschijnlijk dezelfde prijsontwikkeling laten zien als het overige groente .

De tweede methode is goed toepasbaar als een bepaald product of dienst een zeer stabiel prijsverloop heeft. Als de prijs dan in de waarneming ontbreekt, dan is het redelijk om aan te nemen dat deze prijs nog hetzelfde is als de vorige maand.

Als er de maand erop weer een prijs is waargenomen, dan gebruiken we deze waargenomen prijs weer. Dat geldt voor beide methoden. Hierdoor komt het prijspeil en de berekende prijsontwikkeling na een imputatie altijd weer op het juiste niveau, ook als de imputatie niet geheel juist was

Het CBS heeft gekozen om voor Saba de winkelprijzen van maart 2020 aan te houden voor april conform de tweede methode. Volgens dezelfde methode zijn voor Bonaire de prijzen van augustus gebruikt voor de ontbrekende prijzen voor september. Voor Bonaire betrof het ongeveer de helft van de prijzen die normaal gesproken fysiek in winkels waargenomen worden.

Een vergelijking van de uitkomsten van de prijswaarneming in de winkels tussen maart en mei 2020 op Saba bevestigt dat dit een juiste beslissing was.

3.3. Aanbod van diensten verdwijnt

Door de coronacrisis waren bepaalde diensten niet of nauwelijks meer verkrijgbaar, vooral door overheidsmaatregelen. Vrijwel alle landen namen vergaande maatregelen en dat gebeurde ook op Caribisch Nederland. In geheel Caribisch Nederland waren sport- en fitnessclubs en dergelijke gesloten gedurende een groot deel van het kwartaal en waren er geen vluchten beschikbaar voor consumenten.

Op St Eustatius was ook de horeca, m.u.v. take-away, gesloten van 3 April tot 15 mei. Zoals eerder vermeld had Saba te maken met shelter in place tussen 12 april en 8 mei en Bonaire met een soft lockdown tussen van 21 tot 31 september 2020 en tijdens de lockdown in maart 2021.

Omdat prijzen voor veel diensten stabiel zijn op Caribisch Nederland hebben we deze prijzen aangehouden.

Op het moment dat er weer aanbod is en consumenten weer gebruik kunnen maken van deze diensten, gebruiken we de dan geldende prijzen weer. Net als bij de methoden genoemd in hoofdstuk 3.2 komt het actuele prijspeil en de berekende prijsontwikkeling tussen post- en pre-

coronatijd overeen met de werkelijkheid. Dit is een belangrijke voorwaarde voor het gebruiken van een bepaalde methode.

4. Publicatie CPI

Ieder kwartaal publiceert het CBS de CPI per eiland op een totaal niveau en voor twaalf bestedingscategorieën. Hierin verandert niets.

Welke bestedingscategorieën waren het meest beïnvloed?

Het tweede kwartaal 2020:

In de maand april waren op Saba veel bestedingscategorieën betroffen omdat er geen fysieke prijswaarneming in winkels mogelijk was. In de volgende categorieën werden veel prijzen aangehouden: voedingsmiddelen en alcoholvrije dranken; alcoholhoudende dranken en tabak; stoffering, huishoudelijke apparatuur en onderhoud van de woning; horeca en diverse goederen en diensten. In deze laatste categorie zitten ook goederen en diensten voor persoonlijke verzorging.

Het derde kwartaal 2020

In september betrof het *een deel* van de waarneming op Bonaire voor de bestedingscategorieën voedingsmiddelen en alcoholvrije dranken; alcoholhoudende dranken en tabak; stoffering, huishoudelijke apparatuur en onderhoud van de woning; horeca en diverse goederen en diensten. In deze laatste categorie zitten ook goederen en diensten voor persoonlijke verzorging.

In de gehele periode werden op alle eilanden prijzen aangehouden in de categorie vervoer wegens het uitvallen van vluchten. Ook in de categorie recreatie en cultuur werden prijzen aangehouden omdat sport- en fitnessclub en dergelijke gesloten waren.

Het vierde kwartaal 2020

In de gehele periode werden op alle eilanden prijzen aangehouden in de categorie vervoer wegens het uitvallen van vluchten. Ook in de categorie recreatie en cultuur werden prijzen aangehouden omdat sport- en fitnessclub en dergelijke gesloten waren.

Het eerste kwartaal 2021

In de gehele periode werden op alle eilanden prijzen aangehouden in de categorie vervoer wegens het uitvallen van vluchten. Ook in de categorie recreatie en cultuur werden prijzen aangehouden omdat sport- en fitnessclub en dergelijke gesloten waren.

In maart 2021 viel een substantieel deel van de winkelwaarneming op Bonaire weg. Deels omdat winkels dicht waren maar ook deels omdat een waarneming in de winkels als risicovol werd ingeschat en derhalve niet is gedaan.